

התורה והמצוות - חלק א' - פרק ט' - הלכות א' - הלכה א'
פירוש המשנה לרמב"ם - משנה א' - הלכה א'

הערה: שאלות למתן תשובה
כפי סוגיות מסוימות ל' א'
כפי סוגיות מסוימות ל' א'

כ"ב
מדרש ספר חרקים

הערה: שאלות למתן תשובה

בשל צורך לדין (על הירוש' וכו')
שאלה: למה נכתב הכתוב לומר המעשה בלשון זה, מה שלא נכתב כן בפסוק סקנח?
ויראה לי, כמובן שאין לה עבירה יותר מלירה נמנעה כפי דבר שקר, כדאיתא
בבראשית רבה ע"ה: בשעה שבה תעבדו לברוא את אדם הראשון בעשן שלאפי
השם כבוד כבוד, חסד אופרני "יברא" ואפי' אופרני "אל יברא" שכולו מקריס!
לחובב דין החובב לכתוב בלשון זו, כן נראה לי.

בן מדרשות דף ל' פ"ב
מ"ד מניין לדין שלא יעשה סניגורין לדבריו? ה"ל: "מדבר שקר תרחק"
רש"י שם ד"ה שלא יעשה סניגורין לדבריו
אם הו' דין שלכו בוקשד לומר שהוא טועה, לא יחזיק דבריו לחביא
דאיות לחפשיים שהוא בוש לחזור, אלא לכל הצודים יחזור, לחוציא
דלן לאסירת.

תערה השלם ערך "סניגור"ו "מניין לדין שלא יעשה סניגורין לדבריו"
מירוש': כיון שראה זכות לאחד ואחר כך ראה לו חובב, לא יתא יטעין
דבריו הראשונים, כדי לחפשי דבריו, אף על גב דאיכא לסימך, דאסיר
מבי לקיים דבריו הראשונים, הואיל ופרשה כדי לחפשי דבריו -
בטעם דמי.

בפ"ה סניגורין כ"א הלכה י" (פ"ה הגמ' דלעיל)
מניין לדין שלא יעשה מליץ לדבריו של בעל דין? שם: "מדבר שקר תרחק"
אלא יאמר מה שנראה לו וישחק.

כסד סנהגה ד"ה מניין לדין שלא יעשה מליץ?
מבועות ל' מניין לדין שלא יעשה סניגורין לדבריו... וסניגורין מירוש'
מליץ, מלשון סניגור. ומפרש רבנו, שחכונה שלא יעשה הדין מליץ לדבריו
של בעל דין, בלומר שלא יהיה לו סניגור לו בטענותיו, לוסדו "יעה הוא
אומר", ורש"י שם בפניו אחר.

א"ל (1) מה הוא החבול בין רש"י לבין הרמב"ם במירוש הגמ' דלעיל.
ש"ס לב ביחוד למעט "לדבריו" - לדבריו של סי?
א"ל (2) מה הוא חסר שממנו יש להתרחק לדעת הגמרא הזו, אם נפרשה כרש"י ואם
נפרשה כרמב"ם?

ד"ה מניין לדין מירוש' לחברו שהוא גזלן, וכן גז שירוש' בחכרו שהוא גזלן,
מניין שלא יצטרף עמו?
רש"י ד"ה שלא יצטרף עמו: ואע"פ שהעדות אסת!
מ"ל: "מדבר שקר תרחק".
א"ל (1) חסכה מהו "חשקה" שממנו יש להתרחק לפי דברי הגמרא האלה, הן חכונה
היא בשופט מניין דין אסת ובעד שערף להפיד ערות אסת?
א"ל (2) חסכה, כיצד ה"ן למוד זה דהו' עם הלמוד היוצא לנו מן החוק כ"ב א'
"אל תעם י"ן עס רשע לחיות עד חס". ופ' רש"י שם.

ד"ה מניין לדין ל' א'
מניין לחבים שבאו לדין, אחד לגוש סטרטוטין ואחד לברש אבטליה בת סאה
סאה, שאומרים לו: "לברש כסופו או הלבישתו כמדתך"? ה"ל: "מדבר שקר תרחק"
מניין לבעל דין שלא יענים דבריו לדין קודם שיבוא בעל דין חברו?
ה"ל: "מדבר שקר תרחק".
חסבר מהו "חשקה" שממנו יש להתרחק בכל אחד משני המקרים?

סניין לדיון שיוצע בדיון שהוא שרומה

(רש"י: שלמד בתוך דברי חכמים שאין ערום אפה)

שלא יאמר "הואיל רחמיים כאלה" - ויחזיקו ויחזיקו קולר חלוי בצואר העדים

"אלו מדבר שקר תרחק"

(רש"י ז"ל קולרו השלם הערו)

במב"ם פנהדיין פרק כ"ד הלכות ג'

וסניין לדין שהוא יודע בדין שהוא מרומה ולא יאמר "החכמו ויחיה הקולר חלוי בצואר העדים ז" ת"ל: "מדבר שקר תרחק". כיצד יעשה יורוש בו ויחזקו הרבה בדרישה ובחקירה של דיני בשפות; הם גרמו לו לפי דעתו שאין בו רמאות, הוהך אם חזין ע"ם העדות, אבל אם היה לגד בוקסו שיש בו רמאות או שאין דעתו שופכת על דברי העדים, אה"ם שאלו יכול לסלק, או הדעתו ברמה כבעל דין זה רמאי ובעל פרסה והשיח את העדים אה"ם שהם כשרים ולפי הוהם הפירו דזה הסעם, או שבראה לו מכלל הדברים שיש עם דברים אה"ם מסותרים ואיבו רוצים לגלותם, - כל אלו הדברים וכיוצא בהם אסור לו להחזיק הנהו הדיון חלא יטלק עצמו סדיון זה וידיננו מי שלבו שלם בדבר; והרי הדברים מסותרים ללבו והכתוב אומר (דב' א') "כי הסעפס לאלוקים הוא".

במב"ם אם נראה בעיניו דין שרומה ועדים רמאים ואין אפה יכול להכחישו, התרחק שרומה הדיון ואל תדין אותו כלל. והעפ"כ אם הוא נקי וצדיק בדיון, שכבר נבחר הדיון לזכות, אל תחזקו עוד, סאתר שכבר קבלת העדים וגמרם הדיון. ולא נחת לבר על זה עד לסוף, שאם אתה תזדקקו, אני לא אצדיקנו, כי רשע הוא וחייב מיתה, כוכחוב ווחאלוקים אנת לידו" (שם' כ"א).

- 1) הסבר לפה אין לסוד זה כלול ב"לא משה שפפס", אלא דוקא ב"מדבר שקר תרחק"?
- 2) נאמר במוסקים שאין לפגע בכבוד החר הדיינים, לא בראשון שנסתלק מן הדיון ולא בשני שרוצה לרובו.
- הסבר מה הסבה לכך, הלא אחד משניהם שוגג?

3) מה ראה הרשב"ם לכתוב במקום דברי הגמ' "שיוצע בדיון שהוא שרומה" - "אם נראה בעיניו"?

אא 4) מה ראה הרשב"ם לחבוט מכל דברי הגמרא דוקא ענין דיון שרומה" כשרומה לפסוקנו?

5) כיצד ספר הרשב"ם את ה"נקי וצדיק" שבמסוקנו?

אא 6) מהו הקמי במסוקנו המתישב ע"י כדדפי של הרשב"ם?

א 7) לשם מה יזכר הרשב"ם כאז במס' כ"א י"ג מהוך מרשתנו?

ו. שרומה ל"א ע"ה: סניין לתמיד שאמר לו דברי יודע אתה בוי, שאם בנתנין לי סאה סנה איני מברה (רש"י: ספקר) - נבנה יש לי אצל פלוני ואין לי עלינו אלא עד אחד, סניין שלא יצטרף עמו ת"ל: (שם' כ"ב ז') "מדבר שקר תרחק". - האי "מדבר שקר תרחק" במקו הא? ודאי שקורא קספקר וזרחמנה אטרו "לא הענה ברעך עד שקר"?

אלא כגון דאמר ליתו: "חד סחא אית לי (עד אחד יש לי) וחד אתה וקום חתם (וכוא אתה ועסוד עם ושיחא סבור בעל דין סאתה בא להפיד) (כלומר שיש לי שני עדים ולא רק אחד) ויודה אמה, דהא לא פפקת ספוסך שקרא (=שלא הוציא ספיד דבר שקר), אפילו הכי אסור, שבאמר "מדבר שקר תרחק".

הסבר לפי זה מהו ההבדל בין שני הצדדים. בין "לא הענה ברעך עד שקר" ובין "מדבר שקר תרחק".

ז. ויקרא רבה ו' (בתרגום עברי ע"פ ס' האגדה לביאליק - רבניצקי).

סעשה באדם אחד שהפקיד אצל בר תלמינו סאה דינרים. הלך ובקעס סמנו. אפר לו בר תלמינו: מה שהפקדת בלוי ססרחי בידך. אמר לו: בא ואשביעך, מה עשה בר תלמינו? גסל קנה וחקקו (=עשה חלל בתוך הקנה), ונתן בו דינרים הללו והתחיל סוסך עליו. כיון שהגיע לבית הכנסת, אמר לו: סול קנה זה בידך ואני אשבע לך. אדון הבית הזה! (=חריבי גשבע באדון הבית הזה), מה שהפקדת בידו ססרמי בידך! גסל את הקנה (המפקיד, התובע את שלו) וזרקו לארץ, התחילו דינרים סתפזרים והוא מלקטם. אמר לו בר תלמינו "לקט, לקט, לקט - מסלך אתה מלקט!"

מה היא המתיסה האסולת של "שקר" שבגדה גלחם המעשה הזה?